

YURT DIŐI YATIRIM ÜLKE PROFİLİ - BREZİLYA

A. BREZİLYA'NIN İŐ ORTAMI

1. İŐ Ortamı

Brezilya, iŐ fırsatlarıyla dolu, güvenli ve yabancı yatırımcılar için dikkat çekici bir yatırım ortamı sunmaktadır. Ülkenin özellikle altyapı hizmetlerine olan talebi önemli ölçüde artmaktadır.

Ülkede altyapının modernleşmesi, Federal Hükümet tarafından sunulan imtiyazlar ile bankalar ve yatırım fonlarının katılımı ile sağlanan özel finansman olanakları ile desteklemektedir. Altyapı hizmetlerinin genişlemesi ve iyileştirilmesi ile ekonominin rekabet gücünün artacağı değerlendirilmektedir. Ayrıca altyapının geliştirilmesi ile yerel sanayi için lojistik maliyetlerinin düşmesi, ihracatın artması ve özellikle tarımsal üretim akışında verimliliğin yükselmesi beklenmektedir. Brezilya'nın 105 milyon kişiden oluşan geniş ve hızlı büyüyen bir orta sınıfı bulunmaktadır. Ayrıca geçtiğimiz 10 yılda ülkede 40 milyon kişi aşırı yoksul sınıflandırmasından çıkmıştır¹. Satın alma gücünün artması, petrol ve doğal gaz gibi sektörlerdeki yatırım fırsatlarının çoğalması, elektrik enerjisi üretimi ve iletimi ile emlak ve tarım sektöründeki fırsatlar, Brezilya'yı yatırım için cazip bir seçenek haline getirmektedir.

Ülkenin temel rekabet avantajlarından bazıları,

- Lider bölgesel ekonomi,
- Sağlam yatırım çerçevesi,
- Büyük iç pazar,
- Küresel oyuncu,
- Yenilikçi ortam,
- Büyük altyapı projeleri,
- Enerji ve tarımsal güç merkezi,
- Latin Amerika'ya giriş,
- Latin Amerika'nın en büyük ve çeşitlendirilmiş bilim, teknoloji ve inovasyon sistemine sahip olması,
- Uçak yapım sektöründe rekabetçilik,
- Derin su ve off-shore petrol sahalarındaki petrol arama sektöründe rekabetçilik şeklinde sayılabilmektedir.

Brezilya aynı zamanda özellikle son dönemde rekabet koşullarını ve üretkenliğini arttırmak ve iŐ koşullarını iyileştirmek için hükümet düzeyinde önlemler almaktadır.

Geçmiş yıllardaki enflasyon, ülkedeki para politikasının etkisini ve ekonominin yavaşlamasını yansıtmaktadır. Ayrıca, gıda fiyatları, düşük enflasyon oranına katkıda bulunmaktadır. 2018 yılı yıllık enflasyon oranı %3,75 ile beklentilerin altında kaydedilmiştir. 2019 yılında ise enflasyon oranı %4,31 olarak gerçekleşmiştir.

Diğer taraftan, Covid-19 salgınının etkisi ile 2020 yılında Brezilya ekonomisi %4,1 küçülmüştür. Söz konusu küçülme, ülkenin 1996 yılından bu yana yaşadığı en büyük daralma olmuştur. Bunun yanı sıra Brezilya'da 2020 yılı ortalama işsizlik oranı %13,5 seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu oran, 13,4 milyon kişinin işsiz olduğunu ifade etmekte olup, 2012 yılından

¹ Brezilya Coğrafya ve İstatistik Enstitüsü -IBGE

bu yana görülen yıllık en yüksek ortalama işsizlik oranı olmuştur. Böylece istihdam edilen kişi sayısı 93,4 milyon kişiden 86,1 milyon düşmüştür. 2020 yılında çalışabilecek durumdaki nüfusun yalnızca %49,4'ünün istihdam edildiği açıklanmıştır. Diğer taraftan, Brezilya Ekonomi Bakanlığı tarafından, hükümetin Covid-19'un ekonomik etkileriyle mücadele kapsamında alınan önlemlerle ilave 11 milyon kişinin istihdamının korunduğu açıklanmıştır. İşsizlik oranı 2018 yılında %12,3; 2019 yılında ise %11,9 seviyesindedir.

a. İş Ortamına İlişkin Genel Göstergeler

Brezilya, 190 ülke arasında iş yapma kolaylığı açısından 124. sırada bulunmakta olup, 2020 yılında, önceki yıl sıralaması olan 109'un 15 sıra altında kalmıştır. İş yapma kolaylığı puanı ise 2020 yılında 59,1'dir. Öte yandan, bölge ülkelerinden Meksika'nın iş yapma kolaylığı sıralaması 60, Şili'ninki ise 59'dur.

İş Yapma Kolaylığı Başlığında Brezilya'nın Ülke Sıralaması²:

Başlıklar	2020 Sıralaması	2020 Puanı	2019 Puanı	Puan Değişimi (%)
Dünya Bankası İş Yapma Kolaylığı Sıralaması (Genel)	124	59,1	60,01	-1,52
İşletme Kurma	138	81,3	80,23	1,33
Müteahhitlik İzinleri	170	51,9	49,86	4,09
Elektriğe Erişim	98	72,8	84,37	-13,71
Gayrimenkul Kaydı	133	54,1	51,94	4,16
Kredi Alma	104	50,0	50,00	0,00
Küçük Yatırımcıları Koruma	61	62,0	65,00	-4,62
Vergi Ödeme	184	34,40	34,40	0,00
Sınır Ticareti	108	69,9	69,85	0,07
Anlaşmaların Uygulanması	58	64,1	66,00	-2,88
İflasın Çözümü	77	50,4	48,48	3,96

b. Şirket Kurulumuna İlişkin Mevzuat

Brezilya'da Şirket Kurma Adımları:

1. Şirket türüne karar verilmesi

Brezilya'da yeni bir şirket Limited Şirket (Limitada, LTDA) ya da Anonim Şirket (S.A.) olarak kurulabilmektedir.

- Limited şirket kurulabilmesi için iki ortak gerekmektedir. Ortaklar gerçek ya da tüzel kişi olabilmekte; Brezilya'da yerleşik olmayan ortakların Brezilya'da yerleşik biri tarafından temsil edilmeleri gerekmektedir. Anonim şirket bir Yönetim Kurulu

² <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/b/brazil/BRA.pdf>

tarafından idare edilmekte, yönetim kurulunda en az 3 kişi bulunması gerekmektedir. Brezilya'da mukim olmayan idarecilerin Brezilya'da yerleşik avukatlar ile temsil edilmeleri gerekmektedir.

- Limited ve Anonim Şirketin asgari sermaye şartı bulunmamaktadır.
- Limited şirketin yıllık mali tablolarını yayınlama zorunluluğu bulunmamaktadır. Anonim şirketin yıllık olarak mali denetimden geçmesi ve mal tablolarını ilan etmesi gerekmektedir.
- Kurulumu daha kolay olduğu ve ortakların sorumluluğu sermaye payı ile sınırlı olduğu için limited şirket, en çok tercih edilen şirket biçimidir.
- Şirketin yabancı pay sahipleri ve yasal temsilcilerinin Brezilya Merkez Bankası veri tabanına (*Cadastro de Empresas - CADEMP*) kaydedilmesi gerekmektedir. Bu kayıt daha sonra şirketin, Eletronik Döviz Kayıt Sistemi (*Registro Declaratório Eletrônico - RDE*), Finansal İşlemler Kaydı (*Registro de Operações Financeiras - ROF*), Yabancı Sermaye Kaydı (*Investimento Externo Direto - IED*) sistemlerine kayıt olabilmelerini sağlamaktadır.

2. Şirket yasal faaliyet alanına ve ismine karar verilmesi ve şirket yerinin seçilmesi

Şirketin ismi Portekizce olmak zorunda olup, isimde faaliyet alanının belirtilmesi gerekmektedir. Şirket isminin kullanıma uygun olup olmadığı eyalet belediyelerinden teyit edilebilmektedir (örneğin São Paulo için www.jucesponline.sp.gov.br adresinden, Rio de Janeiro için <https://www.jucerja.rj.gov.br/Servicos/regin/ReginServicos#> şirket isminin uygunluğu sorgulanabilmektedir). Şirket, yalnızca isminde belirtilen faaliyet alanında çalışabilir, zira şirketin tabi olacağı vergi ve iş kanunları, şirketin faaliyet alanına göre değişmektedir. Daha sonra şirket için önerilen yerin uygunluğu için yine eyalet belediyesinde sorgulama yapılması gerekmektedir (São Paulo için <https://rle.empresasimples.gov.br/rle/>; Rio de Janeiro için <https://carioca.rio/>)

3. Federal Gelir İdaresi ve Eyalet Ticaret Sicil Odası'na şirketin kaydedilmesi

Şirketin isim ve faaliyet yerinin belirlenmesinden sonra şirket iç tüzüklerinin hazırlanması ve şirket kayıt işleminde sunulabilmesi için Portekizce'ye çevrilmesi gerekmektedir.

Şirketin Federal Gelir İdaresi'ne kaydı, <https://www38.receita.fazenda.gov.br/redesim/> internet sitesi üzerinden çevrimiçi olarak gerçekleştirilmektedir. Söz konusu kayıt işleminin tamamlanması ile şirket Tüzel Kişilik Vergi Numarası (*Cadastro Nacional de Pessoas Jurídicas - CNPJ*) almaktadır.

Daha sonra şirketin Eyalet Ticaret Sicil Odası'na kayıt olması ve Şirket Kayıt Numarası (*Número de Identificação do Registro de Empresas – NIRE*) alması gerekmektedir. Ardından şirketin Eyalet Vergi Sistemi (*Imposto sobre Circulação de Mercadorias e Serviços - ICMS*) ve Sosyal Güvenlik Sistemi'ne (*Instituto Nacional do Seguro Social - INSS*) kaydedilmesi gerekmektedir. Söz konusu işlemler yaklaşık 10 gün sürmekte olup yaklaşık 75 ABD Doları kayıt masrafı bulunmaktadır.

Söz konusu kayıtların tamamlanmasının ardından şirketin Belediye Vergi Sistemi'ne kayıt olması ve Belediye Lisansı alması gerekmektedir.

4. Şirketin Belediye Vergi Sistemi'ne kaydedilmesi

Şirketin Belediye Vergi Sistemi'ne (*Cadastro de Contribuintes Mobiliários - CCM*) kaydı internet üzerinden gerçekleştirilebilmektedir (<https://ccm.prefeitura.sp.gov.br/>). Söz konusu kayıt 1 günde tamamlanabilmektedir.

5. E-Fatura sisteminin kullanılabilmesi için "e-token" alınması

Şirketin e-fatura sistemini kullanabilmesi için "e-token" denilen dijital sertifikayı alması gerekmektedir. Konuya ilişkin bilgi <http://www.receita.fazenda.gov.br/dvssl/atbhe/falecon/comum/asp/formulario.asp?topico=172> adresinde bulunmaktadır. Bu işlem yaklaşık 2 gün sürmekte olup, 120-150 ABD Doları arasında maliyeti bulunmaktadır.

6. İşletme lisansının alınması

İşletme sahiplerinin belediyeden işletme lisansı (*Auto de Licença de Funcionamento*) başvurusunda bulunması gerekmektedir. Söz konusu lisans, firmanın ticari ve sınai faaliyette bulunmasına ya da hizmet sektöründe faaliyet göstermesine olanak vermektedir.

Söz konusu lisansın bölge belediyelerinden alınması gerekmekte olup, belirli sektörlerdeki firmaların, firma büyüklüğü ve yeri konularındaki şartlara uyması kaydıyla söz konusu kaydı internet üzerinden yapabilmesine izin verilmektedir (*RLE - Sistema de Registro e Licenciamento de Empresas*, <https://rle.empresasimples.gov.br/rle/>). Lisans alma işlemi ortalama 2 günde tamamlanabilmektedir.

7. Belediye Denetim Ücreti'nin ödenmesi

São Paulo eyaletinde faaliyet gösteren şirketin belediyeye kayıt işlemlerinin tamamlanmasının ardından yıllık olarak Belediye Denetim Ücreti (*Taxa de Fiscalização de Estabelecimentos - TFE*) ödemesi gerekmektedir. Yaklaşık 120 ABD Doları tutarındaki söz konusu yıllık ücret, şirket faaliyetleri ve çalışan sayısına göre değişmektedir.

8. Çalışanların Sosyal Entegrasyon Programı'na kaydı

Şirketin çalışanlarını Sosyal Entegrasyon Programı'na (*Programa de Integração Social - PIS/PASEP*) kayıt ettirmesi gerekmektedir. Söz konusu program çalışanların sosyal sigorta sistemine dahil edilmesini ve gerektiği takdirde İşsizlik Garanti Fonu'ndan (*Fundo de Garantia do Tempo de Serviço - FGTS*) yararlanabilmelerini sağlamaktadır. 1 günde tamamlanabilen söz konusu işlem <http://conectividade.caixa.gov.br/> internet adresinden gerçekleştirilmektedir.

9. Brezilya Çalışma Bakanlığı'na bildirimde bulunulması

Brezilya kanunlarına göre çalışanların işe alınma ya da işten çıkarılmalarına ilişkin bildirimlerin, işlem tarihinden itibaren 7 gün içerisinde Çalışma Bakanlığı'na yapılması gerekmektedir.³

³ <https://caged.maisemprego.mte.gov.br/portalcaged/paginas/home/home.xhtml>

10. İşveren ve işçi sendikasına kayıt yapılması

İşveren ve işçi sendikalarına üyelik ile ilgili işlemler sendikalar arasında farklılık göstermekte olup, sendikalara yapılacak katkı ödemeleri tercihe bağlıdır.

Brezilya’da Şube Açılması:

Brezilya’da yabancı bir şirketin şube açması, Başkanlık Genelgesi ile Federal Hükümet’ten onay alınarak gerçekleştirilmektedir. Bunun yanı sıra açılan şubenin yapısında gerçekleştirilecek değişiklikler yine Federal Hükümetin onayı ile yapılmaktadır.

Brezilya’da şubeler yasal açıdan, yabancı şirketin Brezilya’daki parçası olarak görülmekte, bundan dolayı yabancı ülkedeki şirket, şubenin Brezilya’daki faaliyetlerinden ve borçlarından sınırsız sorumlu tutulmaktadır. Şubeler Brezilya’da kanunlarına tabi olmakta, şubenin faaliyetlerinde dolayı ortaya çıkabilecek anlaşmazlıklar Brezilya mahkemelerinde görüşülmektedir.

Söz konusu yapısı ve bürokratik işlemlerinden dolayı şube açmak yerine genellikle yeni şirket kurulması tercih edilmektedir.

Diğer taraftan, Kasım 2019 tarihinde yapılan bir değişiklikle Brezilya’da faaliyet gösteren şirketlerin başka bir eyalette şube açmak istemesi halinde uygulanacak prosedür basitleştirilmiştir. Karardan önce, başka bir eyalette şube açmak isteyen şirketin, her eyalette ayrı bir kayıt işlemi gerçekleştirmesi gerekmekte olup, bu süreç hem uzun hem de maliyetli olmaktadır. Yeni düzenleme ile şube açmaya ilişkin tüm işlemlerin şirketin merkezinin bulunduğu eyalette sonuçlandırılmasına izin verilmiştir.

Şirketin Feshi:

Bir şirketin feshi için, çeşitli yasal, mali ve vergisel prosedürleri uygulamak gerekmektedir. Fesih işlemlerine başlamadan önce, mali borçların ve zaman içinde biriken yan yükümlülüklerin kapatılması gerekmektedir. Fesih işlemlerini başlatmak için aşağıdaki adımların izlenmesi gerekmektedir:

- 1- Fesih Sözleşmesinin Hazırlanması (Fesih Sözleşmesi Örneği: [Distrato Social](#))
- 2- İşçi Tazminatları ve Yükümlülüklerinin Ödenmesi
- 3- CRF Mevzuat Belgesinin Alınması (www.caixa.gov.br sitesinden alınabilmektedir)
- 4- Şirket Eyalet ve Belediye Kaydının İptali
- 5- Kalkınma Bakanlığı’ndan gerekli Sertifikaların Alınması (Sertifikalar şu sitelerden alınmaktadır: [Procuradoria-Geral da Fazenda Nacional](#) ve [Receita Federal](#))
- 6- Belgelerin Ticaret Kurulu’nda (Junta Comercial) Arşivlenmesi (tüm eyaletlerdeki Ticaret Kurulu listesi: <http://receita.economia.gov.br/orientacao/tributaria/cadastros/cadastro-nacional-de-pressoas-juridicas-cnpj/juntas-comerciais-conveniadas-para-inscricao-e-alteracao-do-cnpj/relacao-das-juntas-comerciais-conveniadas>)
- 7- Şirket Vergi Numarasının (CNPJ) kapatılması. Bu işlem internet aracılığıyla indirilen PGD-CNPJ programıyla yapılmaktadır.

c. Vergi Uygulamaları

Brezilya’da Anonim Şirketlerin mali tablolarını yayınlamaları ve çeyrek dönemlerle bağımsız denetçiler tarafından denetlenmeleri gerekmektedir. Bunun yanı sıra yıllık net geliri 300 milyon Real (4 milyon ABD Doları) ve toplam varlıkları 240 milyon Reali (60 milyon ABD Doları) geçen şirketlerin de finansal denetimden geçmesi gerekmektedir.

Brezilya’da 2011 yılından bu yana muhasebe kayıt sistemi olarak Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS) kullanılmakta, öte yandan küçük ve orta ölçekli işletmelerin IFRS sisteminin Brezilya versiyonunu kullanmasına izin verilmektedir. Ayrıca kamuya açık şirketlerin Brezilya GAAP sistemine göre yıllık muhasebe raporlar yayınlamaları gerekmektedir.

Brezilya Vergi Sistemi:

- Kurumlar Vergisi:

Brezilya’da iki tip kurumlar vergisi bulunmakta olup söz konusu vergilerin toplamı %34’tür. Bu vergilerden ilki olan Genel Kurumlar Vergisi (*Imposto de Renda sobre a Pessoa Jurídica - IRPJ*) %15 olup, yıllık geliri 240.000 Reali (60 bin ABD Doları) geçen firmaların ilave %10 vergisi ödemesi gerekmektedir. İkinci tip vergi olan Net Kar Üzerinden Alınan Sosyal Katkı Payı (*Contribuição Social sobre Lucro Líquido - CSLL*) ise %9’dur.

- Gelirler Üzerinden Alınan Vergiler (PIS ve COFINS)

Şirketin brüt geliri üzerinden Sosyal Entegrasyon Programı (*Programa Integração Social - PIS*) ve Sosyal Sigortanın Finansmanı Katkı Payı (*Contribuição para o Financiamento da Seguridade Social - COFINS*) adı altında kümülatif ve kümülatif olmayan sistemlerle ödenebilen iki çeşit vergi bulunmaktadır. Söz konusu vergiler kümülatif sistem kullanan şirketler için %3,65 oranında, kümülatif olmayan sistem altında %9,25 oranında alınmaktadır. Söz konusu vergiler, ithalat üzerinden de alınmakta olup ortalama %9,25 oranında uygulanmaktadır.

- Mal ve Hizmetler Üzerinden Alınan Katma Değer Vergisi (ICMS)

Eyalet katma değer vergisi olarak adlandırılabilen ICMS (*Imposto Sobre Circulação De Mercadorias E Prestação De Serviços*) vergisi, ithalat, yurtiçi satış ile eyalet ya da belediyeler arası ulaştırma ve iletişim hizmetleri üzerinden alınmaktadır. Söz konusu vergi oranı %17-19 arasında değişmektedir.

İthalat sırasında ödenen ICMS vergisi, gümrük sisteminde firma adına kredi olarak tutulmakta; ürünlerin iç piyasada satılmasında ödenmesi gereken ICMS vergisinden her bir ürün için gümrükte ödenen ICMS mahsup edilmektedir. Örneğin ithalat esnasında %18 olarak tahsil edilen ICMS vergi oranı firma adına kredilendirilmekte, firma daha sonra bu ürünleri başka eyalete daha düşük ICMS üzerinden satar ve arada fazla kredi birikmesi olursa bunu geri alabilmektedir.

- Sanayi Ürünleri Vergisi (IPI)

Sanayi Ürünleri Vergisi (*Imposto Sobre Produtos Industrializados – IPI*), bitmiş sanayi ürünleri üzerinden alın KDV benzeri bir federal vergidir. Vergi oranının ürünün çeşidine göre %0 ile %300 arasında değişebilmekte; sigara, parfüm gibi zaruri olmayan ürünler üzerinden daha yüksek oranda alınmaktadır.

- Hizmet Vergisi (ISS)

Hizmet Vergisi (*Imposto Sobre Serviços – ISS*), hizmet sunumu ya da hizmet ithalatı üzerinden alınan bir belediye vergisidir. Belediyeler arasında değişiklik gösteren söz konusu vergi oranı %2-5 arasında uygulanmaktadır.

- Stopaj Vergileri (IRRF)

Ülkede yerleşik olmayanlara kar payı dağıtımını üzerinde vergi alınmamaktadır. Öte yandan, Brezilya’da yerleşik olmayan yatırımcıların sermaye kazancı üzerinden %15 oranında stopaj vergisi (*Imposto de Renda Retido na Fonte - IRRF*) ödemesi gerekmekte olup, söz konusu yatırımcı “vergi cenneti” ülkelerden birinde yerleşirse söz konusu oran %25 olmaktadır.

- Diğer

Ekonomik İhtisas Alanı Müdahale Fonu (*Contribuições de Intervenção no Domínio Econômico - CIDE*), teknik hizmetlerin ithalatında ya da telif ücreti ödemelerinde %10 oranında alınmaktadır. Döviz transferi, kredi operasyonları, şirketler arası krediler ve bazı altın operasyonlarında Finansal İşlem Vergisi (*Imposto sobre Operações Financeiras - IOF*) alınmaktadır.

Drawback Rejimi:

Brezilya’daki üreticilere yönelik olarak 1966 yılından bu yana ihracatta vergi indirim ve muafiyeti uygulaması gerçekleştirilmektedir. Söz konusu uygulamanın iki çeşidi bulunmaktadır: Süspansiyon (*suspensão*) ve Muafiyet (*Isenção*).

İthal bir hammaddenin/yarı mamulün Brezilya’da işlendikten sonra başka bir ülkeye ihracatı kanıtlandığında, firmanın bir sonraki ithalatında vergilerde indirim/muafiyet uygulanmaktadır.

Örneğin,

- İşlenmemiş ham kumaş ithal edip, Brezilya’da desen ve renk işleminden geçirmek suretiyle ihraç etmek;
- Varillerde zeytinyağı ithal edip, bu yağı Brezilya’da cam şişelere koyarak ihraç etmek;
- Yarı mamul araba parçalarının montajını Brezilya’da gerçekleştirip ihraç etmek seçeneklerinde aynı ürünün bir sonraki ithalatında vergi süspansiyonu veya muafiyeti oluşmaktadır.

Drawback rejiminden faydalanmak için, ihracatın ithalattan itibaren en fazla 2 yıl içinde gerçekleşmesi gerekmekte, ayrıca, Brezilya’da yerleşik firmaların öncelikle Brezilya Gelir İdaresi’nden (*Receita Federal*) “Radar” ithalat lisansı çıkarmaları gerekmektedir. Radar,

firmanın ithalat yapmasına izin veren bir lisans olup, tüm ithalatçıların bu lisansı alması, ithalat için bir ön şarttır. Sonrasında Ekonomi Bakanlığı Dış Ticaret Sekreterliği'ne drawback başvurusunun gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Brezilya'da drawback rejimi üzerine danışmanlık veren özel şirketler mevcuttur.

d. Sosyal Güvenlik Uygulamaları

Brezilya'da iş yasaları işçiyi koruyacak şekilde Konsolide İş Kanunu ve Brezilya Anayasası çerçevesinde düzenlenmiştir.

Ülkede haftalık standart çalışma saati 44'tür (5 gün 8 saat, 1 gün 4 saat çalışma). Asgari ücret ise 2021 yılında aylık 1.100 Real (199 ABD Doları) olarak belirlenmiştir. Her çalışanın 30 gün yıllık izni bulunmakta olup, çalışanlar maaşlarının 1/3'ünü izin kullanacakları dönemde ikramiye olarak almaktadır. Ayrıca her çalışanın bir maaş tutarında Noel ikramiyesi hakkı bulunmaktadır.

İşveren tarafından çalışanın maaşının %8'i oranında Hizmet Süresi Garanti Fonu (*Fundo de Garantia por Tempo de Serviço – FGTS*) ödemektedir. Çalışanın işten çıkarılması durumunda işverenin FGTS fonunda biriken miktarın %40'ı oranında ceza ödemesi gerekmektedir.

Ayrıca %20 oranında sosyal sigorta fonu işveren payı (*Instituto Nacional do Seguro Social - INSS*), %8-11 oranları arasında sosyal sigorta fonu çalışan payı ve işveren tarafından %7,5-27,5 arasında stopaj vergisi ödenmektedir.

2. Potansiyel Yatırım Alanları⁴

2016 yılında Brezilya'da Yatırım Ortaklığı Programı (PPI) başlatılmıştır. Söz konusu program, devlet ve özel sektör arasındaki etkileşimi genişletmek ve güçlendirmek amacıyla oluşturulmuştur. Şeffaflığın artırılması ve yabancı yatırımcıların katılımının kolaylaştırılması için tüm ihale bildirimleri Portekizce ve İngilizce olarak yayınlanmaktadır. Bahse konu ihale duyurularına aşağıdaki linkten ulaşılabilir:

<https://www.ppi.gov.br/schedule-of-projects>

Devam eden projeler:

Portekizce: <https://www.ppi.gov.br/projetos1#/s/Em%20andamento/u//e//m//r/>

İngilizce: <https://www.ppi.gov.br/projects#/s/In%20progress/u//e//m//r/>

Brezilya Ekonomi Bakanlığı 2019 yılı başında hükümetin 2020 yılında yaklaşık 300 kamu iştirakinin satılmasının planladığını açıklamıştır. Hedef, Eletrobras gibi hükümet tarafından kontrol edilen şirketleri, yan kuruluşları ve iştirakleri içermektedir. Söz konusu ihalelerle 150 milyar Brezilya Reali (27 milyar ABD Doları) elde edilmesi planlanmaktaydı. Ancak Covid-19 krizi nedeniyle bu yıl için belirlenen özelleştirme hedefinin ertelenmesine karar verilmiştir. 22 Nisan 2020 tarihinde federal hükümet tarafından Pro-Brazil isimli yeni bir yatırım programı açıklanmıştır. Buna göre amaç, Covid-19 salgınının getirdiği etkilere yanıt olarak iş üretmek ve ülkenin altyapısını geri kazanmaktır. Söz konusu projelerin uzun vadeli olarak planlandığı ve

⁴ <http://www.mdic.gov.br/images/REPOSITORIO/sdci/catalogo-de-oportunidades-6-edicao-2017-ingles.pdf>

2030 yılına kadar süreceği açıklanmıştır. Projelerin ve eylemlerin detaylarının Eylül 2020 ayında açıklanması beklenirken Covid-19 salgını nedeniyle 2021'e aktarılmıştır⁵.

23/02/2021 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan Başkanlık kararnamesine göre, Yatırım Ortaklığı Programı (PPI) kapsamına yol, liman ve havaalanları da dahil edilmiştir. Ayrıca liman ve havaalanı sektörlerindeki federal kamu kuruluşlarının Ulusal Özelleştirme Programına (PND) dahil edilmesine karar verilmiştir. Karar, biri Amapá, ikisi Rio de Janeiro, ikisi São Paulo, üçü Minas Gerais, üçü Mato Grosso do Sul, beşi Pará ve sekiz tanesi Amazonas eyaletlerinde olmak üzere 24 havalimanı için geçerlidir. Modelleme çalışmalarının yapılması Altyapı Bakanlığı'na bağlı olup, özelleştirme için gerekli yürütme işlemlerinden Ulusal Sivil Havacılık Ajansı (Anac) sorumlu olacaktır⁶.

Ülkede önümüzdeki dönemde ayrıca Amazonlardaki Trombetas nehri üzerine baraj inşası ve Amazon nehrinden Surinam sınırına ulaşacak yolun 480 km uzatılması gibi mega projeler açılması planlanmaktadır.

Öte yandan, Sao Paulo Eyaleti'nde son yıllarda kanalizasyon ve atık yönetimi sektöründe çok sayıda proje başlatılmış; bu sektörde 2020 yılında 600 milyon dolar değerinde proje gerçekleştirilmiştir. 2021 yılında ise söz konusu sektördeki projelerin değerinin yaklaşık 500 milyon dolara ulaşması beklenmektedir.

Diğer taraftan, Şubat 2020 tarihinde Brezilya Ekonomi Bakanlığı tarafından çıkarılan bir kararla, yabancı firmaların Brezilya'daki ihalelere katılmak için Brezilyalı temsilcilerinin olması şartı kaldırılmıştır. Söz konusu kararın, açılacak ihalelerin %99'unda uygulanacağı ifade edilmiş, ayrıca yabancı firmalarla yerel firmalar arasında ayırım yapılmayacağını da altı çizilmiştir.

- Enerji:

10 Yıllık Enerji Büyüme Planı (PDE) 2030

Brezilya'nın Enerji Araştırma Ajansı (EPE) tarafından Ulusal Enerji Planı kapsamında 2020 yılı sonunda "10 Yıllık Enerji Büyüme Planı (PDE) 2030" ilan edilmiştir.

10 Yıllık Enerji Büyüme Planı 2030 kapsamında 2030 yılına kadar gerekli genişlemeyi sağlamak için enerji altyapısına 2,3 trilyon Brezilya Reali (410 milyar ABD Doları) yatırım yapılması beklenmektedir. Toplam yatırımların %77,4'ünün petrol ve gaz sektöründe olacağı açıklanmıştır. Söz konusu yatırımlar ile ayrıca elektrik enerjisi üretimi ve iletiminin %19,6 oranında, biyoyakıt arzının ise %3 oranında artırılması hedeflenmektedir.

Maden ve Enerji Bakanlığı'na (MME) göre, 2030 yılına kadar Brezilya'nın elektrik tüketiminin %44 oranında büyümesi beklenmektedir. Önümüzdeki 10 yılda 40 bin km uzunluğunda yeni elektrik iletim hattının yapılacağı ve 2030 yılında faaliyette olan 200 bin km elektrik iletim hattı bulunacağı tahmin edilmektedir. Bu çerçevede önümüzdeki 10 yılda, 62,5 milyar Brezilya Reali (11,3 milyar ABD Doları) iletim hattı, 27,1 milyar Brezilya Reali (5 milyar ABD Doları) trafo merkezleri için olmak üzere toplam 89,6 milyar Brezilya Reali (16 milyar ABD Doları) yatırım yapılması öngörülmektedir.

⁵ <https://agenciabrasil.ebc.com.br/politica/noticia/2020-04/governo-lanca-programa-de-investimentos-publicos-e-privados>

⁶ <https://www.ppi.gov.br/decreto10635>

Diğer taraftan, petrol üretiminin halihazırdaki günlük 3,27 milyon varilden, on yıllık zaman süreci içerisinde günlük 5,54 milyon varile çıkarılarak %70 büyüyeceği öngörülmektedir. Petrol ihracatının da önemli ölçüde artması ve 2020-2030 yılları arasında %130 oranında artışla halihazırdaki günlük 1,5 milyon varilden 3,4 milyon varile yükselmesi beklenmektedir. Doğal gaz üretiminin ise günlük 199 milyon m³'e ulaşacağı ve mevcut 115 milyon m³'e göre %74'lük bir artış sağlayacağı öngörülmektedir.

Söz konusu 10 Yıllık Enerji Büyüme Planı çerçevesinde yenilenebilir enerji başta olmak üzere pek çok yatırım fırsatı bulunmaktadır. Enerji Büyüme Planı ve 2030 yılına kadar enerji alanında açılması planlanan ihalelere ilişkin ayrıntılı bilgiye aşağıdaki linklerden ulaşılabilmektedir:

<http://www.epe.gov.br/pt/leiloes-de-energia/leiloes>

Hidroelektrik Genişleme

Küresel hidroelektrik sektörüne ilişkin yapılan tahminler, 2030 yılına kadar dünyadaki hidroelektrik tesislerinin yarısından fazlasının modernizasyona (veya yenilemeye) tabi tutulacağını; 2050 yılında ise halihazırda kurulu olan tesislerin tümünün bu işlemlerden birini gerçekleştirmek zorunda kalacağını göstermektedir. 2019 yılında Brezilya'da 100 GW'dan fazla hidrolik enerji tesisi üretime geçmiştir. Brezilya, önümüzdeki on yıl içinde, büyük ölçüde yenilenebilir enerji üretmeyi ve kullanmayı hedeflemektedir. Yenilenebilir elektrik üretiminin yaklaşık %80'i hidroelektrik santralleri (büyük ve küçük), rüzgar, güneş ve biyokütle termoelektrik santralleri içermektedir.

Brezilya'nın 10 Yıllık Enerji Büyüme Planı çerçevesinde ülkenin enerji kapasitesinin artırılması hedefinin bir parçası olarak 2029 yılına kadar hayata geçirilmesi planlanan projelerin listesi aşağıdaki linkte sunulmaktadır:

<https://www.epe.gov.br/pt/leiloes-de-energia/leiloes>

- Telekomünikasyon:

Telekomünikasyon sektörü, teknolojiye hızlı gelişmelerle karakterize edilen, ekonomik açıdan dünyadaki en önemli sektörlerden biridir.

Tarihsel açıdan Brezilya, telekomünikasyon alanında iki büyük adım atmıştır. Bu adımların ilki, 1970'lerde devlet şirketleri olan Embratel ve Telebras'ın kurulması; ikinci adım ise, hem sabit hatlı hem de mobil telefonlarda güçlü bir büyüme gösteren genişbant ağlarının genişletilmesi ile gerçekleşmiştir.

2016 yıl sonu itibarıyla Brezilya, 41,8 milyon sabit telefon hattına sahiptir. 2016 yılında hizmet yoğunluğu 100 hane başına 61,43 sabit hattır.

- Taşımacılık ve Lojistik

Brezilya Altyapı Bakanlığı, 2019 yılında açılan toplam 27 ihale ile 9,4 milyar Real (1,8 milyar ABD Doları) yatırım yapıldığını açıklamıştır. Söz konusu yıl, 12 havaalanı terminali ve 13 liman ihalesi açılmıştır. Demiryollarında ise Kuzey-Güney Demiryolu hattının merkezi kesimi açık artırmaya çıkarılmıştır. Bu çerçevede Jataí (GO) ile Uberlândia (MG) arasında toplam 437

kilometrelik alana ilişkin ihale açılmıştır. 2019 yılında ayrıca 400 kilometrelik yeni asfalt ve 1.400 kilometrelik yol restorasyonu gerçekleştirilmiştir.

Brezilya'daki ihaleler ile projeler hakkında aşağıdaki linklerden ayrıntılı bilgi elde edilebilmektedir:

<https://www.ppi.gov.br/index.php>

<https://www.ppi.gov.br/projetos1#/s/Em%20andamento/u//e//m//r/>

http://www.antt.gov.br/textogeral/Licitacoes_ANTT.html

<https://www.gov.br/economia/pt-br>

<https://www.gov.br/produtividade-e-comercio-exterior/pt-br/assuntos/competitividade-industrial/renai>

<http://pac.gov.br/>

B. YABANCI YATIRIM MEVZUATI VE YATIRIM TEŞVİKLERİ

1. Yabancı Yatırımlara İlişkin Ülke Mevzuatı

a. Genel

Yabancı şirketler Brezilya'da,

- Ulusal ihalelere, Brezilya'da ofis, şube ya da şirket açma koşuluyla,
- Uluslararası ihalelere ise Brezilya'da kurulu ofis, şube, şirket olmadan Brezilya'da yerleşik bir yasal temsilci ile katılabilmektedirler. 11 Mayıs 2020 tarihi öncesinde ihalelere katılım için firmaların Brezilya'da yerleşik temsilcisi olması gerekmektedir birlikte Ekonomi Bakanlığı'nca Şubat 2020'de çıkarılan ve 11 Mayıs 2020'de yürürlüğe giren bir kararla⁷ halihazırda yabancı firmaların ihalelere Brezilya'da yerleşik bir temsilcisi olmadan da katılabilmektedir. Ancak ihale imza aşamasında ve faaliyete başlamadan önce Brezilya'da yerleşik bir temsilci atamaları gerekmektedir⁸.

Brezilya Hükümeti tarafından yabancı şirketlerin ulusal ve uluslararası ihalelere katılım koşulları aşağıdaki raporda yer almaktadır:

<https://www.gov.br/compras/pt-br/centrais-de-conteudo/cadernos-de-logistica/midia/empresas-estrangeiras-em-licitacoes-publicas.pdf>

Brezilya'ya genel olarak yabancı sermaye girişi serbesttir; ancak ülkeye giren yabancı sermayenin Merkez Bankası'na kayıt ettirilmesi gerekmektedir.

Yabancı sermayenin tescili, Merkez Bankası Bilgi Sistemi aracılığıyla yapılmaktadır (SISBACEN – Módulo RDE – IED (Registro Declaratório Eletrônico – Investimento Externo Direto)). Tüm yabancı yatırımların Merkez Bankası'na kayıtlı olması, karın yurtdışına havale

⁷ <https://www.in.gov.br/en/web/dou/-/instrucao-normativa-n-10-de-10-de-fevereiro-de-2020-242572238>

⁸ <https://agenciabrasil.ebc.com.br/economia/noticia/2020-02/participacao-estrangeira-em-licitacoes-nacionais-e-simplificada>

edilmesi, sermayenin geri gönderilmesi ve karların yeniden yatırılmasının kayda bağlanması için esas teşkil etmektedir.

Brezilya para birimi (Real) ile gerçekleştirilen yatırımlar herhangi bir ön izne bağlı değildir. Sermayeye ortak olmak veya mevcut bir Brezilya şirketinin hisselerini almak için, bu alanda faaliyet göstermeye yetkili bir bankacılık kuruluşu aracılığıyla ülkeye Real gönderilebilmektedir.⁹

b. Yabancı Sermayeye Yönelik Kısıtlamalar

Doğrudan yabancı yatırımların yasaklandığı ya da kısıtlandığı belirli sektörler bulunmaktadır.

Doğrudan yabancı yatırımın yasaklandığı sektörler:

- Nükleer enerji,
- Sağlık hizmetleri (Aile planlaması faaliyetleri ve araştırmaları, hastaneler, klinikler (genel veya özel), poliklinikler, kar amacı gütmeyen sağlık hizmetleri hariç)
- Posta ve telgraf hizmetleri,
- Havacılık sanayi (Yalnızca uydu, uzay gemisi gönderilmesi, yeniden konumlandırılması ve ilgili faaliyetlerde yasaklanmış olup; söz konusu ürün ya da ekipmanların üretilmesi ya da pazarlanması yasak kapsamında değildir)

Doğrudan yabancı yatırımın izne bağlı olduğu sektörler:

- Kırsal Alan Edinimi: Kırsal alanların yabancı sahipli Brezilya şirketleri, Brezilya'da yerleşik yabancılar ve Brezilya'da faaliyet gösteren yabancı şirket tarafından satın alınması yasalarla izne bağlanmıştır. Söz konusu kısıtlama, kırsal alanların doğrudan veya dolaylı olarak devredilmesi ile sonuçlanan şirket işlemleri için de geçerlidir.
- Sınır Bölgeleri: Sınır bölgelerinde bulunan gayrimenkul edinimi ya da kırsal alan kiralınması ve benzer hakların tümü, Ulusal Güvenlik Konseyi Sekreteri'nin ön onayına bağlıdır.
- Finansal Kurumlar: Finansal kuruluşlarda yabancı sermayenin yer alması, söz konusu yabancı sermayenin ulusal finansal sistem için önemini belirten bir Başkanlık Kararnamesi çıkarılması gibi özel durumlarda mümkündür.
- Hava Taşımacılığı Hizmetleri: Brezilya'da hava taşımacılığı hizmetlerinin verilmesi, oy hakkının en az yüzde 80'inin Brezilyalılar tarafından sahiplenildiği ve idaresinin yalnızca Brezilyalılar tarafından yapıldığı Brezilyalı kuruluşlara önceden verilen imtiyazlar aracılığıyla olmaktadır. Bu durumda da yabancı sermaye, oy hakkının %20'si ile sınırlanmaktadır olup, Brezilya havacılık ve uzay otoritelerinin de onayı gerekmektedir. Son dönemde söz konusu %20 oranındaki oy hakkının %49'a, hatta %100'e çıkarılması da tartışılmaktadır.
- Madencilik: Madencilik sektöründe yalnızca Brezilya şirketleri çalışabilmektedir (yabancı sahipli hissesi olan ya da olmayan). Ayrıca madencilik sektöründe çalışacak şirketlerin Madencilik ve Enerji Bakanlığı'ndan izin almaları gerekmektedir.

⁹ https://www.investe.sp.gov.br/uploads/midias/documentos/guia_legal2014.pdf

i)Yabancıların Gayrimenkul Edinmeleri

Brezilya'da gayrimenkul satın almak için Brezilyalı olmak veya ülkede yerleşik olmak zorunlu değildir.

İlk adım, yabancı'nın ülkesinde bulunan Brezilya Büyükelçiliği veya konsoloslukları tarafından verilen CPF vergi numarasını almaktır. Bunu yapmak için, kimlik belgesi, tercihen pasaportun onaylı bir kopyası, gerekmektedir. Evli vatandaşlar için, eşin de bir CPF numarası almasına ihtiyaç olacaktır.

Yabancıların doğrudan gayrimenkul alımına ilişkin bazı yasal kısıtlamalar bulunmaktadır. Buna göre kırsal mülk ve araziler ile deniz kıyısına 100 metre uzaklıktaki gayrimenkullerin yabancılar'a satılması mümkün değildir. Bu kısıtlama, deniz kıyısı arsasında yer alan binadaki dairelerin satın alınması gibi özerk bir devremülk durumunda geçerli değildir.

Tüzel kişiliklerin mülk satın alması mümkün olup, söz konusu işlem için bazı zorunlu ön koşullar bulunmaktadır:

- Şirketin kuruluş sözleşmesinin yeminli ve konsolosluk onaylı tercümesi;
- Yabancı tüzel kişilik adına hukuki işlemler yapabilecek bir vekil.

ii)Yabancı Sermayeli Şirketlere Uygulanan Ayrımcılıklar

Brezilya yasaları, yerel ve yabancı sermayeli şirketler arasında ayırım yapmamaktadır. 11 Şubat 2020 tarihine kadar yabancı yatırımcıların Brezilya'da yerleşik bir temsilcilerinin bulunması gerekmekte olup, bu tarihte Brezilya Ekonomi Bakanlığı tarafından çıkarılan bir kararla söz konusu şart kaldırılmıştır. Söz konusu kararın, açılacak ihalelerin %99'unda uygulanacağı ifade edilmiş, böylece yabancı firmalarla yerel firmalar arasında hiçbir ayırım kalmamıştır.

Diğer taraftan, 2019 yılı itibariyle yabancı sermayeli veya %25'ten fazla ortağı ya da hissesi yabancı olan şirketler için, yabancı sermayenin "son kullanıcıyı (final beneficiary) bildirmeleri zorunlu hale getirilmiştir. Bu kişiler de bilgileri şirket ana sözleşmesinde ve Ticaret Sicil Gazetesi'nde geçen, şirkette %25'ten fazla hissesi olan, yönetim kurulunda oy verme, karar verme veya imza yetkileri verilmiş kişiler olarak belirlenmiştir.

31 Haziran 2019 tarihinden önce kurulmuş olan şirketlerin 26 Haziran 2019 tarihinden önce Brezilya Federal Gelir İdaresi (Receita Federal) nezdindeki işlemlerini tamamlamaları gerekmektedir. Bu tarihten sonra kurulacak yabancı %25'ten fazlası yabancı sermayeli şirketlerin ise kurulduktan sonraki 3 ay içerisinde söz konusu bilgileri bildirme yükümlülükleri bulunmaktadır.

2. Yatırım Teşvik Mevzuatı

Brezilya'nın São Paulo, Rio de Janeiro, Santa Catarina, Paraná ve Rio Grande do Sul eyaletlerinde yatırım ajansları bulunmakta; söz konusu yatırım ajansları, eyaletlere yatırım yapmakla ilgilenen firmalara geniş danışmanlık hizmetleri ve vergi indirimleri sunmaktadır.

Bu çerçevede, yabancı yatırımlar ile ihracatın artırılması, inovasyon ve iş yapma ortamının geliştirilmesi amaçlarıyla kar amacı gütmeyen bir şirket olarak kurulmuş olan São Paulo Yatırım Ajansı (Investe SP - <https://www.investe.sp.gov.br/>), São Paulo eyaletinde yatırım

yapmak amacıyla kendilerine başvuran yerli ve yabancı firmalara ayırım uygulamaksızın ve ücret almaksızın, kuruluş yeri seçiminden üretimin başlamasına kadarki sürecin her adımında pek çok hizmet sağlanmaktadır. Lenovo, Chery, Sany, LiuGong gibi ÇHC şirketlerinin Brezilya'ya yatırım yaparken söz konusu yatırım ajansının hizmetlerinden yararlandıkları bilinmektedir.

Rio de Janeiro Yatırım Ajansı (AGERIO - <https://www.agerio.com.br/>), Rio de Janeiro eyaletinin ekonomik kalkınmasına katkıda bulunacak yatırımların finansmanına katkı sağlamak amacıyla, Brezilya Kalkınma Bankası (BNDES) gibi kuruluşlar aracılığıyla yatırımcı firmalara mikro kredi imkanı sağlamaktadır.

Santa Catarina Yatırım Ajansı (<https://www.investsantacatarina.com/>) tarafından, eyalet hükümeti ve Santa Catarina Eyaleti Sanayi Birliği ortaklığında, Santa Catarina eyaletinde yapılan yatırımlarda firmalara danışmanlık hizmeti verilmekte; ayrıca iki yıl boyunca ICMS (KDV) vergisinden %75 muafiyet sağlanması gibi vergi avantajları sunulmaktadır.

Paraná Yatırım Ajansı (<http://www.investparana.org.br/>) tarafından, Paraná eyaletinde gerçekleştirilecek 3,6 milyon Brezilya Realini (yaklaşık 930 bin ABD Doları) aşan sanayi yatırımlarında ICMS (KDV) vergisi indirimleri ya da muafiyeti tanınabilmektedir. Eyalette ayrıca, gerçekleştirilecek yatırımlarda faydalanılmak üzere yatırım tutarının %50'sini aşmayacak oranda kredi sağlanabilmekte; e-ticaret firmalarına özel vergi avantajları da sunulmaktadır.

Rio Grande do Sul Yatırım Ajansı (Invest RS - <https://investrs.com.br/inicial>) tarafından, São Paulo Yatırım Ajansı'na benzer bir şekilde, eyalette yatırım yapacak firmalara, yatırımın planlanması, gerçekleştirilmesi ve yatırım sonrası aşamalarda danışmanlık hizmeti sağlanmaktadır. Eyalet tarafından ayrıca, vergi avantajları ve kredi imkanları da sunulmaktadır.

RENAI - Brezilya Yatırım Bilgi Ağı

Brezilya Yatırım Bilgi Ağı (RENAI), Sanayi, Dış Ticaret ve Hizmetler Bakanlığı'nın (MDIC) bir parçası olup, Brezilya'daki eyalet hükümetleriyle yakın işbirliği içinde çalışmaktadır. Temel amacı, yerli ve yabancı yatırımcılara hükümet programları, mevzuat ve projeler hakkında bilgi sağlamaktır.

RENAI'nin üç ana hedefi bulunmaktadır:

- a- Brezilya'daki potansiyel yatırımcılara ve yerleşik şirketlere hükümet programlarını, yönetmelikleri ve projelerini tanıtmak ve netleştirmek;
- b- Politika iyileştirmeleri ve düzeltmeler yoluyla iş ortamını iyileştirmek için özel sektör taleplerini federal ve eyalet hükümetlerine iletmek;
- c- Ekonomik ve sosyal kalkınmanın yolu olarak Brezilya'daki yatırımları teşvik etmeleri için eyalet hükümetlerini teşvik etmek ve onlara yardımcı olmak.

Bu amaçlara ulaşmak için RENAI, Brezilya'da federal, eyalet ve belediye girişimlerini kapsayan kapsamlı bir çevrimiçi yatırım projeleri veri tabanını işletmektedir.

RENAI ekibi, ilan edilen yatırım projelerini sistematik ve sürekli olarak araştırmakta ve çevrimiçi bir veri tabanında kullanıma sunmaktadır. Firmaya, devlete ve ekonomik sektöre göre bu yatırımlar hakkında detaylı bilgi sağlanmaktadır.

RENAI ayrıca uluslararası yatırım anlaşmaları müzakerelerinde yer almakta ve Sanayi, Dış Ticaret ve Hizmetler Bakanı için yurtdışı yatırım heyetlerini organize etmek ile Brezilya hükümeti ile doğrudan görüşmek isteyen yatırımcıları ağırlamaktan sorumludur.

RENAI hakkında ayrıntılı bilgiye aşağıda linkten ulaşılabilir:

<https://www.gov.br/produtividade-e-comercio-exterior/pt-br/assuntos/competitividade-industrial/renai>

(İletişim Bilgileri: Ministry of Industry, Foreign Trade and Services Secretariat of Industrial Development and Competitiveness Brazilian Investment Information Network - RENAI renai@mdic.gov.br / +55 (61) 2027-7585/2027-7307)

Doğrudan Yatırım Ombudsmanı (OID)

Brezilya Ekonomi Bakanlığı tarafından, 2019 yılı Mayıs ayı itibariyle “Doğrudan Yabancı Yatırım Ombudsman Programı” adı altında, ülkenin yatırım ortamının iyileştirilmesi amacıyla, Brezilya’da yatırım yapmak isteyen yabancı şirketlere danışmanlık hizmeti vermek üzere yeni bir internet sitesi hizmete alınmıştır.

Bahse konu internet sitesi başlıca iki bölümden oluşmakta olup “sorular” başlıklı ilk bölümde Brezilya’nın yatırım ortamı, yabancı yatırımlara ilişkin idari ve yasal düzenlemeler gibi konularda bilgi alınabilmekte; “talepler” başlıklı ikinci bölümde ise firmaların kendi yatırımlarını ilgilendiren özel talep ve sorunları cevaplanmaktadır.

Söz konusu program kapsamında federal, eyalet ve belediye düzeyindeki yatırım kuruluşlarından birer “Odak Kişisi” belirlenmiş; böylece yabancı yatırım konusunda soru ve taleplere her düzeyde tek elden yanıt verilebilmesi amaçlanmıştır. Bunun yanı sıra Ekonomi Bakanlığı yetkililerinden oluşan bir “Danışman Grubu” oluşturulmuş olup söz konusu grubun “Doğrudan Yatırım Ombudsmanı” programının işleyişini yönlendireceği ve denetleyeceği açıklanmıştır.

“Doğrudan Yatırım Ombudsmanı”nın görevleri arasında, yabancı yatırımcıları desteklemek ve onlara rehberlik etmek, şüpheleri netleştirmek ve sunulan sorulara çözüm önermek ve organlara ve/veya devlet kurumlarına kabul edilen mevzuat veya idari prosedürlerde olası iyileştirmeler önermek bulunmaktadır.

Doğrudan Yatırım Ombudsmanı (OID) sistemi ile ilgili ayrıntılı bilgiye aşağıdaki linklerden ulaşılabilir:

<http://oid.economia.gov.br>

<http://www.camex.gov.br/investimentos/ombudsman-de-investimentos-diretos-oid>

C. BREZİLYA'DAKİ TÜRK YATIRIMLARI

1. Önde Gelen Yatırımlar ve Sektörler Hakkında Bilgilendirme

Brezilya ile Türkiye arasında son yıllarda gerçekleştirilmiş doğrudan yatırım tutarı oldukça azdır. Brezilya Türkiye'ye en son 2015 yılında 5 milyon ABD Doları tutarında doğrudan yatırımda bulunmuş, Türkiye ise 2017 ve 2015 yıllarında 1'er milyon ABD Doları yatırım yapmıştır.

Yıl	Brezilya'nın Türkiye'deki UDY (milyon \$)	Yıl	Türkiye'nin Brezilya'daki UDY (milyon \$)
2007	467	2007	0
2008	52	2008	1
2009	7	2009	3
2010	6	2010	0
2011	5	2011	0
2012	4	2012	26
2013	0	2013	4
2014	0	2014	1
2015	5	2015	1
2016	0	2016	0
2017	0	2017	0
2018	0	2018	1
2019	0	2019	2
2020	0	2020	0
Toplam	547	Toplam	39

2. Türk Yatırımcıların Karşılaştıkları Sorunlar

Firmalarımızın çoğunlukla karşılaştığı sorunlar, işletme giderlerinin, özellikle işçilik giderlerinin yüksek olması, kalifiye ve özellikle yabancı dil bilen personel bulmadaki zorluklar, vergilerin yüksek olması, bürokratik işlemlerin uzun ve karmaşık olması şeklinde sıralanmaktadır.

D. BREZİLYA'DA DİĞER ÜLKELERİN YATIRIMLARI

Brezilya'ya Gelen Doğrudan Yabancı Yatırımlar

Brezilya, Güney Amerika'nın birinci, dünyanın dokuzuncu en çok doğrudan yabancı yatırım çeken ülkesidir¹⁰. Özellikle 2009-2011 yılları arasında ülkeye gelen doğrudan yabancı yatırımlarda önemli bir artış görülmüş, ancak 2017 yılına kadar yatırımlar yeniden bir düşüş dönemine girmiştir.

Doğrudan yabancı yatırımlarda 2018 yılında yeniden bir düşüş, yıl sonunda gerçekleştirilen başkanlık seçimleri öncesi belirsizliğe bağlanmaktadır. Söz konusu belirsizliğin de etkisiyle 2018 yılında birleşme ve satın almalarda azalma görülmüş, örneğin Çin firmaları tarafından satın alınan şirket sayısı altıda kalarak 2017 yılının yarısına inmiştir. Bununla birlikte 2017-

¹⁰ UNCTAD World Investment Report 2020: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2020_en.pdf

2018 yıllarında ülkenin doğrudan yabancı yatırım stoku %9 artarak 684 milyar ABD Doları olmuştur.

2019 yılında ise Brezilya'ya gelen doğrudan yabancı yatırımlar %28 oranında artarak 78 milyar ABD Doları'na ulaşmıştır. Doğrudan yabancı yatırımlarda görülen artışın arkasında Haziran ayında başlatılan özelleştirme projeleri ve hükümetin doğrudan yabancı yatırımları artırmak için başlattığı yeni politikaların olduğu değerlendirilmektedir. Söz konusu özelleştirmelerin en önemlilerinden biri Petrobras'ın doğal gaz taşıma şirketi TAG'ın 8,7 milyar ABD Doları'na Fransız Engie şirketinin dahil olduğu konsorsiyuma satılması olmuştur. Önümüzdeki dönemde özellikle yenilenebilir enerji ve otomotiv sektörlerinde ise greenfield yatırımların artması beklenmektedir.

Öte yandan, 2020 yılında Brezilya'ya gelen doğrudan yabancı yatırımlar, 2019 yılındaki 78 milyar ABD Doları seviyesinden %56 oranında azalmış ve 34,1 milyar ABD Doları olmuştur. Bu tutar, 2009 yılındaki 31,5 milyar ABD Doları seviyesinden bu yana ülkeye giren en düşük doğrudan yabancı yatırım olmuştur. Brezilya Merkez Bankası tarafından bahse konu düşüş, Covid-19 pandemisi nedeniyle ülke ekonomisinin resesyona girmesine bağlanmıştır.

Aynı yıl, yurtdışında yerleşik firmaların Brezilya'daki firmalara, yeni kaynak aktarımı ya da karların yeniden yatırıma yönlendirilmesi şeklinde gerçekleştirdikleri "sermayeye katılım" denilen yatırımlarda 38 milyar ABD Doları düşüş olmuş ve söz konusu yatırımlar 29 milyar ABD Doları olmuştur.

Brezilya Merkez Bankası tarafından, 2021 yılında Covid-19 pandemisinin yarattığı belirsizliğin azalması ve gelişmekte olan ülkeler için daha avantajlı koşulların ortaya çıkması, böylece ülkeye gelen doğrudan yabancı yatırımların 60 milyar ABD Doları'na yükselmesi beklenmektedir.

Brezilya'nın Doğrudan Yabancı Yatırım Verileri¹¹:

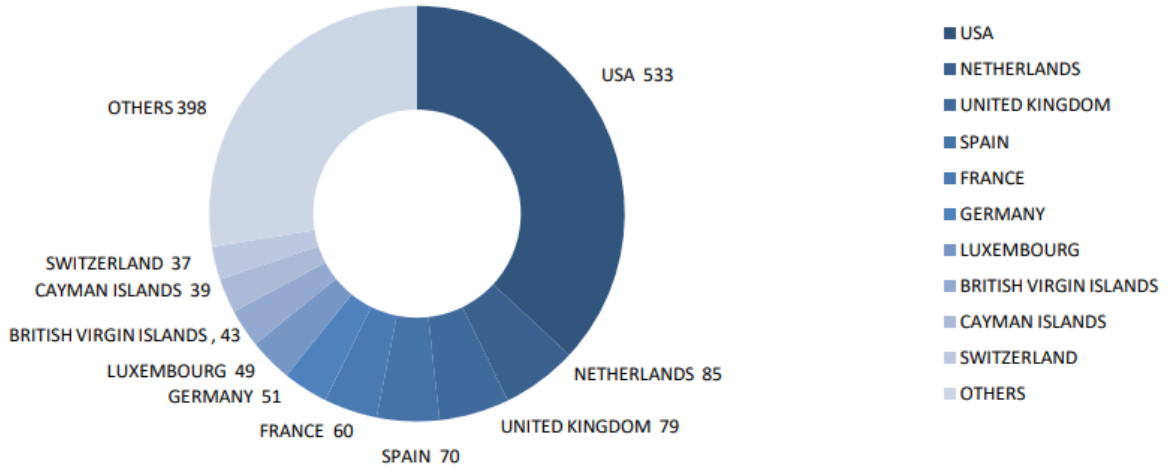
FDI	2016	2017	2018	2019	2020
Gelen FDI (Akım – Milyon \$)	78 929	70 332	88 319	78 559	34 167
FDI Stoku (Milyon \$)	703 328	767 757	737 894	873 979	756 417
Giden FDI (Akım – Milyon \$)	7 815	6 268	14 060	22 085	-16 419
Giden FDI Stoku (Milyon \$)	342 975	386 869	382 414	416 553	425 785

2020 yılında Brezilya'ya 62 ülkeden 1.444 firma tarafından doğrudan yabancı yatırım yapılmıştır¹².

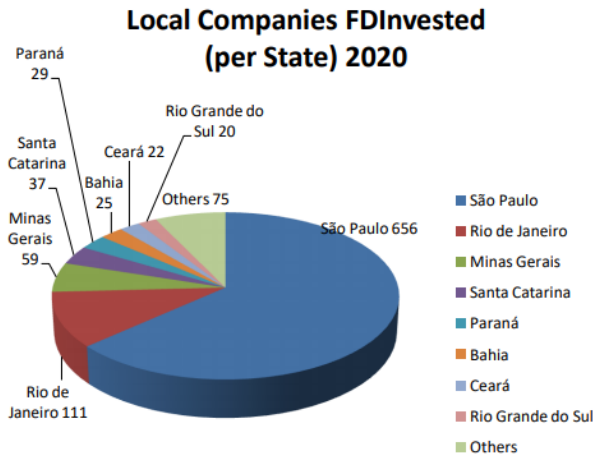
¹¹Brezilya Merkez Bankası – Ödemeler Dengesi Tablosu

¹² 2020 Yearbook of Foreign Direct Investments in Brazil/ Brazil Business Associates – Negócios, Treinamento, e Traduções Ltda.

Countries of Origin/Companies - Brazil FDI 2020

Locations of the 1,034 FDI invested companies.

Ülkedeki doğrudan yabancı yatırımlar genellikle uluslararası büyük firmalar tarafından birleşme ve satın almalar şeklinde gerçekleştirilmekte; en çok tercih edilen şirket biçimi Sociedade Anonima (Anonim Şirket) ve Limitada'dır (Limited Şirket).

Doğrudan yabancı yatırımlarda ilk sırada gelen firmalar ise, Renault, Peugeot, Carrefour, Casino, Mc Donalds, Zara ve General Motors'tur.

Brezilya'ya Gelen Doğrudan Yabancı Yatırımlarca Başlıca Sektörler ve Payları:

Sektör	Pay (% - 2019)
Petrol ve gaz çıkarma	11,4
Motorlu taşıtlar, römorklar, yarı römorklar ve ilgili parçalar	9,8
Finansal ve yardımcı hizmetler	7,6
Ticaret, araçlar hariç	6,8
Elektrik ve gaz	5,4
Kimyasal ürünler	5,1
Selüloz, kağıt ve kağıt ürünleri	4,3
Bilgi teknolojisi hizmetleri	4,1
Depolama ve nakliye yardımcı faaliyetleri	3,5
Gıda Maddeleri	3,5
Madencilik destek hizmeti faaliyetleri	3,3
Diğer hizmetler	2,8

Ülkede gerçekleştirilen ve planlanan yabancı yatırımlar, Brezilya Sanayi, Dış Ticaret ve Hizmetler Bakanlığı'nın (MDIC) Brezilya Yatırım Bilgi Ağı'nda (RENAI) yayınlanmakta olup, söz konusu yatırımlara ilişkin bilgiye aşağıdaki linkten ulaşılabilmektedir:

<https://www.gov.br/produtividade-e-comercio-externo/pt-br/assuntos/competitividade-industrial/renai>

Öte yandan Brezilya'ya ilk gelen ana otomobil üreticisi olan ve 1919 yılından bu yana Brezilya'da faaliyet gösteren Ford Motor Company, 11 Ocak 2021 tarihinde Brezilya'da Camaçari (Bahia), Taubaté (São Paulo) ve Horizonte'deki (Ceará) araç üretimine bu yıl içinde son vereceğini açıklamıştır.

Firma tarafından konuya ilişkin olarak yapılan açıklamada, otomotiv sektöründe 2014 yılından bu yana görülen durgunluk, Covid-19 salgını ile firmanın kapasitesinin tam olarak kullanılamaması ve Brezilya Reali'nin değer kaybetmesi ile üretim maliyetlerindeki telafi edilemeyen artış, kararın arkasındaki nedenler olarak sıralanmıştır.

Firma, Brezilya'daki araç satışlarına devam edeceğini, ağırlıklı olarak Arjantin ve Uruguay'dan ithalat yapılmasının planlandığını, ayrıca ülkedeki bakım ve garanti hizmetlerin devam edeceğini açıklamıştır. Bunun yanı sıra firmanın, Bahia Eyaleti'ndeki ürün geliştirme merkezi ile Sao Paulo Eyaleti'ndeki test alanı ile idari merkezinin muhafaza edeceği belirtilmiştir.

Ford tarafından, 2019 yılında da Sao Bernardo do Campo'daki (Sao Paulo) kamyon ve iş makinesi üretimi gerçekleştirmekte olan fabrika kapatılmış, Ekim 2020 tarihinde Construtora São José ve FRAM Capital firmalarına satılmıştı. İstihdam edilen 2.350 çalışanın yalnızca 1.000'inin korunması mümkün olmuştu. Bu defa söz konusu karar ve Ford'un Brezilya ve Arjantin'deki yeniden yapılması sonucunda, yaklaşık 5 bin kişinin işsiz kalacağı hesaplanmaktadır. Kapanmayla birlikte Bahia Eyaleti ekonomisinin yaklaşık 1 milyar Dolarlık kayıp yaşaması beklenmektedir.

Öte yandan, 2020 yılı Aralık ayında Mercedes-Benz firması, Iracemápolis'teki (Sao Paulo) fabrikasının faaliyetlerine son verdiğini açıklamıştı. Bununla birlikte yalnızca 370 çalışanı olan Mercedes-Benz firmasının kararı, istihdamı Ford'a kıyasla çok daha az etkilemiştir.

E. YATIRIMCILAR İÇİN YARARLI BİLGİLER

1. Faydalı Linkler

Brezilya Ekonomi Bakanlığı Yatırım Rehberi:

<http://www.investexportbrasil.gov.br/guides-0?l=en>

[https://sistemas.mre.gov.br/kitweb/datafiles/Miami/pt-br/file/Investment_Guide_to_Brazil_2019%20\(2\).pdf](https://sistemas.mre.gov.br/kitweb/datafiles/Miami/pt-br/file/Investment_Guide_to_Brazil_2019%20(2).pdf)

[https://sistemas.mre.gov.br/kitweb/datafiles/Miami/pt-br/file/LEGAL%20CERTAINTY%20GUIDE%20FOR%20FOREIGN%20INVESTORS%20IN%20BRAZIL\(1\).pdf](https://sistemas.mre.gov.br/kitweb/datafiles/Miami/pt-br/file/LEGAL%20CERTAINTY%20GUIDE%20FOR%20FOREIGN%20INVESTORS%20IN%20BRAZIL(1).pdf)

Doğrudan Yabancı Yatırım Ombudsmanı:

<http://oid.economia.gov.br>

Yatırım Ortakları Programı Kapsamındaki İhaleler:

<https://www.ppi.gov.br/events-calendar>

São Paulo Yatırım Ajansı:

<https://www.en.investe.sp.gov.br/>

Rio de Janeiro Yatırım Ajansı:

<https://www.agerio.com.br/>

Yatırımcı Portalı:

<http://www.investidor.gov.br/index.html>

Brezilya Coğrafya ve İstatistik Enstitüsü:

<https://www.ibge.gov.br/>

2. Ulaşılabilir Hukuki & Mali Danışmanlık Şirket ve Bürolarına İlişkin Bilgiler

SÃO PAULO

LEANDRO VUSBERG ADVOCACIA

Leandro Vusberg

E-mail: leandro@leandrovusberg.adv.br

Adres: Avenida Brigadeiro Faria Lima, 1485, 1º e 2º andares, Bairro Pinheiro, São Paulo/SP, Brazil, 01452-002

Tel: +55 11 98428-4440

<http://tr.leandrovusberg.adv.br/>

BOOKS SERVIÇOS CONTÁBEIS

Leonardo Romano Jr.

Ortak-Direktör

Fone: (11) 3856-0726

Cel: (11) 98149-2969

www.booksbpo.com.br

GVBG AVUKATLIK

Bayan Tatiana Bhering Roxo

Avukat

tatiana.roxo@gvbg.com.br

Tel: +55 (11) 3048-8300

www.gvbg.com.br

MAG ADVOGADOS

Bay Marco Gonçalves

E-mail: goncalves@goulene.com.br

Adres: Rua Sete De Abril, 235, Sala 507a Republica Sao Paulo Sp 01043-000 Brazil

Tel: +55 11 – 35 83 00 46

<http://www.maglawbrazil.com/>

ARONIS AVUKATLIK OFISI

Bay Octavio Aronis

E-mail: octavio@aronisadvogados.com.br

Adres: Rua Afonso Braz, 579, 12andar cj 125 Sao Paulo SP Brasil Cep: 04511-001

Tel: +5511 30533036, Cep: +5511994962693 Faks: +551130533034

NORONHA ADVOGADOS

Web adresi:

<http://www.noronhaadvogados.com.br/interna.asp?lang=ENhttp://www.noronhaadvogados.com.br/language/en/>

Adres: RUA Bandeira Paulista, 530, 8º ANDAR CEP 04532-0014 ITAIM BIBI

TEL: (+55-11) 5188-8090 - FAKS: (+55 11) 5184-0097

GUARNERA ADVOGADOS

Web adresi: <http://guarnera.com.br/en/>

Adres: Rua Gomes de Carvalho, 1069 · 3º andar

CEP 04547-004 · São Paulo · SP · Brasil

Tel: 00 55 11 3488-4600

Faks: 00 55 11 3488-4601

OPICE BLUM

<https://www.opiceblum.com.br/>

Adres: Alameda Joaquim Eugênio de Lima, 680 - 1 Andar - Cerqueira César

CEP 01403-000 - São Paulo/SP - Brazil

Tel: (55 11) 2189-0061

Faks: (55 11) 2189-0062

PUCCI E SANTOS ADVOCACIA E CONSULTORIA JURÍDICA

Sandra Rodrigues dos Santos

Fone: 9157-1558 / 3101-1338
site: <http://site.aasp.org.br/puccisantos/>

BARRAL M JORGE Consultores Associados

E-mail: dawn.brown@barralmjorge.com.br
Web Sites: <https://bmj.com.br/?lang=en>
+ 55 61 3223-2700 / Fax: + 55 61 3223-2900

Brasília:
SHIS QI 25, Conj. 12, Casa 15
Lago Sul Brasília -DF
Brasília – DF – 71.660-320
Tel.: +[55] 61 3223-2700
brasilia@barralmjorge.com.br

São Paulo
Av. Pres. Juscelino Kubitschek, 1455, 6º andar
São Paulo – SP – 04.543-011
Tel.: +[55] 11 2504-4625
saopaulo@barralmjorge.com.br

GOIÂNIA

Hermano Advogados
Telephone
+55 62 3087 - 6421
hermano@hermanoadv.com
Address:
Avenida Olinda c/ Avenida PL-3, Quadra H-4, Lote 01/03, Ed. Lozandes Business Tower
I, Sala 308-B, Park Lozandes, Goiânia - GO CEP 74.884-120
Camila C. B. Hermano Vinaud
+55 62 9997 1977

VITORIA

CARLOS DE SOUZA AVUKATLIK BUROSU

Avukat Rodrigo Carlos de Souza
rodrigo@carlosdesouza.com.br
Avukat Sergio
Sergio@carlosdesouza.com.br
Telefon: 005527.9981.7351
<https://carlosdesouza.com.br/>

BRAGA NETO AVUKATLIK BUROSU

Avukat .Felipe
Avukat Durval
felipedbn@hotmail.com
contato@braganeto.adv.br
Telefon : 005527.3325.4819
<http://www.braganeto.adv.br/index.php>

CHEIM JORGE E ABELHA RODRIGUES ADVOGADOS

<http://www.cjar.com.br/#>

Avukat Bayan Barbara Lacourt

Cep telefonu : 0055.27.9960.2202

e-mail : barbara@cjar.com.br

RIO DE JANEIRO

EUROPARTNER

Mathieu Piques

Av Graça Aranha 19 Sala 802 Centro Rio de Janeiro Tel: 0055 21 25240171 – 21 8360 0908

www.europartner.com.br

LUIZ ERNESTO AVUKATLIK BUROSU

<http://www.luizernesto.adv.br/>

Avukat Luiz Ernesto

Skype : luernoro@gmail.com

E-mail : contato@luizernesto.adv.br

Ofis Tel: 005521.3541.0332

Cep Tel : 005521.8755.8888

VEIRANO AVUKATLIK BUROSU

<http://www.veirano.com.br/veirano/>

Avukat Selma Franco

E-mail : selma.franco@veirano.com.

Ofis Tel : 005521.3824.4734

TOZZINI FREIRE AVUKATLIK BUROSU

<http://www.tozzinifreire.com.br/>

Avukat José Augusto

E-mail : jcastro@tozzinifreire.com.br

Ofis Tel : 005521.35352139

Cep Tel : 005521.95644444

SERGIO PONTES AVUKATLIK BÜROSU

<http://www.sergiopontes.jud.adv.br/>

BRUNO WERNECK AVUKATLIK BÜROSU

<http://brunowerneck.adv.br/index.html>